

György — Erzsébet	1	József — Erzsébet	1	Mihály — Éva	1
György — Éva	1	József — Éva	1	Mihály — Terézia	1
István — Anna	1	József -- Terézia	1	Pál — Erzsébet	1
István — Erzsébet	1	József — Veronika	1	Pál — Rozália	1
János — Éva	1	Mátyás — Erzsébet	1	Péter — Ágnes	1
János — Rozália	1	Mátyás — Terézia	1	Péter -- Rozália	1
János — Veronika	1	Mihály — Erzsébet	1		

Az Ádám — Éva ikerpárnév meglepő gyakoriságán kívül nincsen sok különösség az ikrek névválasztásában a településen. A mindenütt gyakori Péter — Pál névpár itteni négy előfordulásával nem tekinthető nagyon jellemzőnek. Azt mondhatjuk, hogy az egyébként is szokásos névválasztástól csupán egy névpár esetében tér el az ikrek számára adott nevek gyakorisága Kecelen a XIX. század folyamán.

IVÁN LÁSZLÓ

NÉVCSÚFOLÓK GALGAMÁCSÁRÓL

Névcsőfológyűjtésem eredményét a Magyar Személynévi Adattárak sorozatában megjelenő ragadványnév-gyűjteményekben szerettem volna megjelentetni, de mivel szövegük az elnevezettekre sértő, legtöbbször nagyon durva és majdnem kivétel nélkül alaptalan a bennük található, családnévre vagy ragadványnévre vonatkozó gondolat, ez a megoldás lehetetlennek látszott, hiszen az Adattárak füzetei vissza kerülhetnek a faluba, eljuthatnak az illető nevet viselő személyekhez. Szakfolyóirattal ez aligha következik be, s itteni közlése megengedi a durva, obszcén szavak leírását is, amelyeket egyébként ki kellett volna pontozni. Pedig ezeknek a pontos közlése még akkor is fontos, ha némelyikük alig túri a nyomdafestéket, ugyanis a ritmus és a rím sokszor ezekre alapul, s mindkettőnek nagy szerepe van a névcsőfolókban, mint ahogyan ezt MÉSZÁROS NÉ VARGA MÁRIA (Falucsűfolók a tapolcai járásban. Bp., 1981.) a falucsűfolókról bebizonyította.

A névcsőfolók nehezebben gyűjthetők, mint a ragadványnevek, mivel igen sok közöttük az obszcén szövegű, s ezeket felnőtt fejjel már nem szívesen mondják el az adatközlők. Előkerülésükhöz többszöri találkozássra és közvetlen, baráti kapcsolatra van szükség az adatközlő és a gyűjtő között. Érdekes, hogy egy-két kivétellel (Erzsébet 4.) valamennyi névcsőfolót nők mondták el. A névcsőfolók nagy többsége gyerekek közt volt használatos, de akadnak olyanok is (a Bangyi és

a Hani ragadványnevek csúfolói), amelyek felnőttek közt voltak ismeretek. Olyan névcsúfolóval is találkoztam, amely gyerekek és felnőttek közt egyaránt használatos volt (ilyen a Kétvas ragadványnevé).

A gyűjtött anyagban előfordulnak olyan keresztnevek csúfolói is, amely keresztnevekre Galgamácsán az utóbbi időben nem kereszteltek gyerekeket, de még a környéken sem fordulnak elő (Ábrahám, Ádám, Jakab, Rebeka stb.). Az ilyeneket régi megőrzéseknek vélem, s majd a történeti keresztnévizsgálat fogja eldönteni, hogy mely kornak a maradványai. Más keresztnevek ugyan a faluban ritkák voltak, de néha akad olyan személy, aki rövidebb-hosszabb ideig ezzel a névvel élt itt, így a nevet ismerték (Aladár, Elemér — a cigányoknál fordult elő, Jenő, Lajos, Eszter). A törzslakosság körében ritka név volt a Béla, Kálmán, Vince, Lídia, s elsősorban máshonnan beszármazottak viselték a György, László, Sándor, Zsuzsanna nevet, ez utóbbiakat csak mintegy 30 éve kezdték el a mácsaiak is adni gyerekeiknek, s ekkor jött divatba a Péter név is.

Az egyes keresztnevekhez kapcsolódó összes névcsúfolót följegyeztem, így több esetben azonos mondóka kapcsolódik a különböző keresztnevekhez (például az Ilona és Lídia vagy a János és Károly nevekénél). A fonetikai lejegyzésekben némi eltérések tapasztalhatók. Ezek az adatközlők nyelvjárásiasságából adódnak. A 40 éves adatközlő már köznyelviesebben beszél (gojó, juk, fóti, pesti), a 70 éves viszont még őrzi a nyelvjárás sajátosságait (golyó, Pistyi, Barygyi, kinyér).

I. Családnevek csúfolói

Csonka: Csonka, ropog a csontya.

Fóthi: Fóti, a segged fót ki! (foltozzad ki)

Holló: Olló-Holló-bobolló, lába köszt a nagyolló.

Hajdú: Hajdú-Bajdú. — Az ilyen típusú névcsúfolóknál (Pirity, pitypirity, Stingli, stangli stb.) a többszöri ismétléssel érték el a hatást: Hajdú-Bajdú, Hajdú-Bajdú, Hajdú-Bajdú...

Koza: Kozina, Kozina, végig száros az ina.

Pesti: Pesti, a segged fest ki!

Szabó: Szabó, szarszaggató.

Szekeres: Szekeres, ahun nincs, ot né keress!

Szenyves: Szenyves, az inged szenyves.

A családneveken általában nem változtatnak (a Koza esetében a rím kedvéért), rendszerint megfelelően rímelő szót keresnek melléjük. A trágárság nem feltétlenül érvényesül, de gyakori.

II. Ragadványnevek csúfolói

- Banygyi: Füttyül a Banygyi Jancsi, indul a baktérház. (Vasutas volt.)
- Billi: Illi-Billi—Kabilli, nem birnyi kakilnyi.
- Bonyó: Onyó-Bonyó, lábat köszt a gojó.
- Csonka: Eri-meri, Csonka Feri, gyere haza epret ennyi!
- Hani: Hani kalap, lémént a nap, / beleszartak a madarak, / nekem is, / nekéd is, / ed meg az én részem is!
- Kamó: Amó-Kamó, mama juka, apa juka, tak, tak.
- Kétvas: Kétvas, hogy a vas? Három fillér, egy garas.
- Lakatos (Jakatos): Lakatos, jó nekéd a kutyafos.
- Laktaj: Laktaj-Laktaj-Laktajtom, nyakába a cimbalom.
- Libabőr: Libabőr, kacsabőr, kicsi pina nagyra nyól.
- Macski: Sicc ki, Macski!
- Natula: 1. Natula, kap ki a szart alulla!
2. Natula, éd még a szart alulla!
3. Tila-Tula-Natula, natyfaszú a Natula.
- Nyicki: 1. Nyicki, kutya seggit nyist ki!
2. Nyicki, szart a macska, vit ki!
- Pakuli: Imi-Puki-Pakuli, vigyén el a makuli!
- Pirity: Purity-Pitypurity.
- Simony: 1. Simony, kilóg a mony.
2. Simonyom, anygyalom, / nyakába a cimbalom. / Add ide a cimbalmot, / cimbalmozni akarok!
- Stangli: Stingli-Stangli.

III. Keresztnevek csúfolói

A/ Férfinevek

- Aladár: Aladár, nekéd szarik a madár.
- András: 1. András, feje búbja hanygyás.
2. András, a te tököd hanygyás.
3. András, a töke hanygyás.
- Antal: Antalka, szaros a kutya töke, nem tarka.
- Ábrahám: Ábrahám, édd még amit hátrahány!
- Ádám: Ádám, batyut visz a hátán.
- Benedek: Bēnēdēk, mēgēsznēk az egerek.
- Béla: 1. Béluska, nem szeret a Jézuska.
2. Béluska, mit hozott a Jézuska? / Hozott neki egeret, / játszott vele eleget.
- Elemér: Elemér, nekéd szarik az egér.
- Ferenc: Ferenc, nincsen nekéd kereszt.

- György: 1. Gyurka, köll-e nekét hurka?
2. Gyurka, köll-e nekét hurka? / Ha nem köl tēdd el, / maj
mēgēszed rēggell
- Imre: 1. Imre, beszart az ingbe.
2. Imre, beszart az ingbe, / elmēnt a csatába, / beszart a gatyába.
- István: 1. Pistyi, kutya seggīt nyist ki!
2. Ista-Pista-Piárista, / ollyat szarik, mind egy rosta.
3. Pista, ojam mind a Riska, / a farával riszál, / csipje mēg a gunár.
- Jakab: Jakab, seggēmbe a nyakad.
- János: 1. Jancsi, szart a macska, hajcs ki! (Ilyenkor ezt szokták vá-
laszolni: Ęn kihajtom a macskát, / tē mēg ēd mēg a szarát!)
2. János, a tē neved ámos.
- Jenő: 1. Jenő, mi lóg elő? Velő!
2. Jenő, mi van elő? / Naty tarisznya velő / csüng elő.
3. Jenő, mi lóg elő? / Cimbalomverő.
- József: Jóska, poloska, tejbe való haluska.
- Kálmán: Kálmány, batyut visz a hátán.
- Károly: 1. Károj, kanalakot árol.
2. Karcsi, szart a macska, hajcs ki! (Erre a válasz ugyanaz
lehet, mint a János 1. esetében.)
- Lajos: Lajos, a tököd olajos.
- László: 1. Laci-Laci-László, / takaroggy a hásztó!
2. László, kinyérhajé táncó.
- Mihály: Misa, ki van a picca.
- Pál: Paja-Paja púpja / kigurút az útra, / ara mēnt ēty katona, /
aszitte (azt hitte), hoty pampuska (pampuska: 'fánkféle').
- Péter: Péter az erdőbe / szart visz a kendőbe, / a kendőt lētēszi, /
a szart mēg mēgeszi.
- Sándor: 1. Sándor, kinyérhajé táncol.
2. Sándor, kinyérhajé táncol, / szalonnájé könyörög, / cigány-
lányé pityereg.
- Vince: 1. Vince, tele van a pince.
2. Vince, telik a pince.
(E két utolsónak nincs gūnyolódó hangulata, inkább kedveskedő.)

B/ Nőnevek

- Anna: 1. Annuska, kisút-e a pampuska?
2. Anca, csörög a bakancsa.
- Borbála: Borbála, viszi a szart Tornára.
- Erzsébet: 1. Örzse-Börzse, bűdös bögre, / savanyúlé, macska töke.
2. Böske, csípjon mēg a szöcske!
3. Böske, szúrjon mēg a túske!
4. Böske, pinádba van túske, / kivēszi a tuskét, / megba-
szom a Böskét.
- Eszter: Esztēr, mi köl neked, pesztēr? (peszter = kisfiú pénisze)

Ilona: 1. Ilona, háromcentés farocska. (farocska = vízhordó faedény)
2. Ilona, végik szaros az ina.
3. Ila, ki van a pina.
4. Ila-Mila, ki van a pina.
5. Ilusom, pattog-e a pinusod?
6. Iluska, pezség-é a pinuska?
7. Iluska-Miluska, ki van a pinuska.

Julianna: 1. Juliska, köll-e neked puliszka?
2. Julcsa, mé vagy olyan furcsa?
3. Julcsa, a te neved furcsa.

Lidia: 1. Liduska, ki van a pinuska.
2. Lidusom, pattog-e a pinusod?

Margit: Mancika, segge mind a trombita.

Mária: 1. Maris, jó nekéd a szar is.
2. Marcsa, a tē nevet tarka.

Rebeka: 1. Rēbēka, dróton jár a dērēka.
2. Rēbēka, büszkén jár a dērēka.

Rozália: Rizi-Rozi, rossz kocsi, / szart kő benne hordanyi.

Terézia: 1. Trézi, annya csēcsit nézi.
2. Elő megy a Rézi, a pináját nézi.
3. Rézi, a pináját nézi.
4. Rézi, a piccsáját nézi.

Zsuzsanna: 1. Zsuzsika, lába köszt a muzsika.
2. Zsuzsika, segge juka muzsika.
3. Zsuzsika, összetört a muzsika.

A keresztnemekre vonatkozó névcsőfólok nem annyira személyre szabottak, mint a család- és ragadványnevek csűfóloi. Nyilván ennek a következménye, hogy több bennük az obszcenitás, durvaság. (Meg minden bizonynyal könnyebben is elmondták az adatközlők, hiszen nem egy emberre vonatkoznak, kevésbé okozhatnak sértődést, haragot. Ennek a következménye lehet, hogy nagyobb számban, több variációban sikerült őket összegyűjteni.) Szerkezetük nagyfokú azonosságot mutat: a név vagy a megismételt, esetleg ikerített név a rímhívó, s erre ugyanolyan szótagszámú, vagy gyakrabban többszótagú (4/3 vagy 4/2 ütemezésű) rímelő sor következik. Majdnem mindegyik trágár szót tartalmaz, s ez adja meg a durván csűfólo jelleget. Amint említettem, gyermekek mondogatták, kiabálták egymásnak, amikor fölnttek nem voltak hallótávolságban. Általában a fölnttek nem hallgatták szűvesen ezeket a gyerekektől, megbűrtették őket érte. Sok még ma is él, de jóval ritkábban használatosak.

VILLÁNYI PÉTER